

hýddur, ef eg geri það ekki.“ En ef þú hefur spurt einhvern af hinum gömlu heiðnu heimspekingum að þessari spurning, þá hefur hann svarað: „Af því það er hverjum manni ósamboðið, að breyta öðruvísi.“ Hugmyndin sem kemur fram í síðasta svariinu er eins ólík hugmyndinni í hinum tveimur, eins og sólin er ólík reidingsstofu. Hóbbistinn og sá kristni eru að vinna fyrir launum, og vér getum ekki álitid það dygd, en heiðni heimspekingurinn er ekki að hugsa um nein eftirköst eða umbun. Hann álitur það sjálfsagt að segja satt, af því það sé satt, segja sannleikann fyrir sannleikans skuld, en í mörgum tilfellum væri það ekki hygni, og er það algerlega gagnstætt kenningu Utilitariana, sem kenna að hygni og dygd sé eitt og hið sama, en samt mundum vér álíta hann dygdugri en hina tvo. Ef sú kenning Utilitariana væri rétt, að dygðin væri ekki annað en hygni og leitun að farsæld, þá hlýti það líka alt að vera dygd, er mesta farsæld veitti. Nú vitum vér að þær kringumstæður geta verið, þar sem afleiðingarnar af því, sem vér köllum glæpi, geta verið góðar. Það er varla sú athöfn til, sem vér nefnum ódygðir, þjófnaður, rán, morð, lýgi, að við getum ekki hugsað okkur þær kringumstæður, að öll þessi verk, væri þau framin, hefur betri afleiðingar, heldur en ef þau væri óframin. En ef breytt væri samkvæmt þessari reglu, mundi öll mannfélagsskipun komast á ringulreið. Utilitarianar hafa reynt að verja þetta, en sú vörn þeirra er töluvert flókin og virðist ekki vera á sterkum rökum byggð. Margt fleira hefur verið rætt og ritað gagnstætt kenningu þeirra, en það er naumast tími til að minnst á fleira.

Þá komum vér að því síðasta, nefnilega ástæðum þeirra „Intuitionistanna“. — Þeir halda því fram, að frá náttúrunnar hendi höfum vér þegið þá gáfu, að vilja gera það sem gott er, en ekki það sem ilt er. Þeir neita alls ekki, að afleiðing af dygðum sé góð, þeir fyllilega eru Utilitarianum samdóma í því, en þeir halda því fram, að það góða, sem dygðin hafi í för með sér, sé fremur afleiðing af dygd, heldur en orsök til dygða. Þeir halda því fram fyrst, að vilji vor stjórnist ekki eingöngu af því lögmáli, er þekkir að eins ánægju og bál, heldur stjórnist